

Institut
pro křesťansko-demokratickou
politiku

Brexit a jeho konsekvence

Martin Svárovský

Vedoucí Programu bezpečnostních strategií

think-tank Evropské hodnoty

Obsah

1	Úvod	3
2	Peníze	3
3	Bezpečnost	4
4	Politicko-mocenské poměry uvnitř Unie	5
5	Implikace nové situace pro Českou republiku	7

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku na sebe neberou žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci. Plná zodpovědnost leží na autorech publikace.

Všechna práva jsou vyhrazena. Není povoleno kopírovat, reprodukovat nebo znovu vydávat obsah této publikace s výjimkou osobní potřeby. Všechny ostatní formy vyžadují povolení vydavatele.

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku, z.ú.

2019

Motto: „Nemá cenu plakat nad rozlitym mlékem“; české přísloví.

1 Úvod

Diskuse o Brexitu se většinou soustředí na celkovou podobu vztahu mezi Velkou Británií a Evropskou unií, na příčiny Brexitu a okolnosti jeho průběhu. Tyto diskuse mají desítky výstupů. Na úřadu vlády ČR vznikla pracovní skupina k Brexitu a naši diplomaté se účastní jednání příslušných pracovních skupin na unijní úrovni. Téma Brexitu je důležité a také mediálně zajímavé. Není divu, že se pozornost soustředí na otázky vnitřního trhu, celní unie a charakteru smluvního vztahu Velké Británie a EU po Brexitu. Zároveň je poctivé si otevřeně říct, že na výslednou podobu většiny procesů doprovázejících Brexit bude mít Česká republika jen velmi omezený vliv. Vedle hlavních témat Brexitu je proto užitečné věnovat pozornost praktickým důsledkům pro zájmy našeho státu. Lze je rozdělit do třech okruhů: peníze, bezpečnost a politicko-mocenské poměry uvnitř Unie. U všech je možné nalézt aspekty, se kterými Česká republika něco činit může.

2 Peníze

Dlouho se diskutovalo, jaký důsledek bude mít výpadek britského příspěvku pro celkovou výši unijního rozpočtu. Tato otázka se zdá být vyřešena. Podle stávajícího návrhu Evropské komise nebude celková výše unijního rozpočtu pro příští sedmileté období negativně ovlivněna.¹ Zejména proto, že hlavní přispěvatelé do unijního rozpočtu britský výpadek dorovnají.

Nicméně Brexit se spolu s existencí „nových a naléhavých výzev“² stal impulzem pro to, aby byl víceletý finanční rámec EU na roky 2021-2027 nastaven poněkud jinak. Jeho struktura bude mít nyní pro-modernizační rysy. To znamená, že potřeba úpravy rozpočtu v souvislosti s odchodem Britů byla vyřešena tím způsobem, že dojde k určitému krácení prostředků na společnou zemědělskou politiku a politiku soudržnosti (koheze). Naproti tomu bude výrazně posílena inovativní část unijního rozpočtu.

Modernizační podoba návrhu sedmiletého rozpočtového rámce se konkrétně odráží v plánovaném devítinásobném zvýšení prostředků na digitalizaci sítí, dvojnásobném navýšení prostředků na stipendijní programy pro mládež, trojnásobném nárůstu financí na ochranu vnějších hranic a azylovou a migrační politiku. Dále nový rozpočtový rámec počítá s padesátiprocentním navýšením prostředků na vědu, výzkum a inovace a čtyřicetiprocentním navýšením peněz na obranu a bezpečnost. Nárůst financí se tedy týká primárně centrálně řízených, komunitárních programů, kde nejsou uplatňovány tak zvané „národní obálky“ rozpočtu. Naopak, tyto „národní obálky“, odkud státy dostávají v rámci společné zemědělské politiky a politiky soudržnosti peníze jaksi „automaticky“, budou v souvislosti s Brexitem a „novými výzvami“ kráceny o 5 %. Toto číslo sice nevypadá na první pohled nijak

---

¹ Komise navrhuje na období od roku 2021 do roku 2027 dlouhodobý rozpočet ve výši 1 135 miliard eur, což odpovídá 1,11 % hrubého národního důchodu zemí EU.

² Jsou jimi kromě potřeby podpory inovací především různé fenomény bezpečnostního charakteru, včetně migrace.

---

dramaticky, nicméně krácení nadproporčně postihne „kohezní“ země čili země s chudými regiony. Vývojový trend je tedy jasný. V budoucnu o dost více prostředků na modernizaci, o trochu méně na podporu chudých zemí a regionů.

Česká republika v současné době čerpá především právě „kohezní peníze“, které jsou relativně „lehce“ dostupné. V následujících letech budou ale tyto prostředky vysychat. A to jak s postupným snižováním této položky unijního rozpočtu, tak s postupným bohatnutím českých regionů. Je proto nutné, aby ČR využila těchto post-brexiových změn a naučila se ucházet se efektivněji o finanční prostředky z jiných kapitol rozpočtu EU. Inovativní projekty, které je z nich možné hradit, prospějí modernizaci. Například na vědecko-výzkumný finanční nástroj Horizont Evropa je v příštím rozpočtovém období alokováno 100 miliard Eur!

Kupříkladu Nizozemsko získává přibližně 60 % finančních prostředků z EU právě prostřednictvím centrálních inovativních programů. Jen zhruba 35 % má ze zdrojů společné zemědělské politiky a jen 5 % z kohezní politiky.

Je více než zřejmé, že z modernizačně nastaveného rozpočtu EU může země a její společnost profitovat. K tomu je ale potřebné vytvořit určité předpoklady a nastavit národní mechanismy finanční podpory subjektů, které jsou schopné se o peníze na inovace ucházet. Například sesterská strana KDU-ČSL, německá CDU/CSU při nedávných koaličních jednáních navrhovala věnovat celých 3,5 % (!) HDP Spolkové republiky Německo na vědu. Je jasné, že i proto, aby byly německé výzkumné a vývojové firmy schopné čerpat, a tedy i kofinancovat unijní dotace. Konzistentní rozvoj modernizačního potenciálu naší země si samozřejmě vyžádá jisté úsilí. Post-brexiová změna struktury rozpočtu skýtá v tomto směru pro nás šanci.

3 Bezpečnost

Brexitem z Evropské unie odchází stát s nejsilnější evropskou armádou, ale také stát, který v určitých oblastech brzdil rozvoj Společné bezpečnostní a obranné politiky EU. Obojí se nutně na bezpečnosti Evropské unie projeví. I zde platí, že podobu smluvně zajištěné spolupráce britské armády s evropskými bezpečnostně-vojenskými strukturami nebude v silách České republiky ovlivnit. Existují nicméně zcela konkrétní, praktické dopady Brexitu v bezpečnostně-obranné oblasti, které se nás týkají a se kterými něco dělat můžeme.

Prvním je odchod britských plánovačů a analytiků z unijních analyticko-plánovacích struktur unijního krizového řízení. Než je na Evropské radě přijato finální politické rozhodnutí o vyslání unijní policejní či vojenské mise, předchází tomu náročná analyticko-plánovací práce mnoha útvarů. Kromě vojenského štábu a vojenského výboru EU se to týká struktur krizového managementu, jako jsou CMPD (**C**risis **m**anagement and **p**lanning **d**irectorate), PRISM (**P**revention of **C**onflicts, **R**ule of **L**aw/**S**ecurity Sector **R**eform, **I**ntegrated **A**pproach, **S**tabilisation and **M**ediation) nebo INTCEN (Intelligence and Situation Centre). Jejich práce spočívá v přípravě jak politického rozhodnutí, tak i takticko-operačního zadání pro velitele příslušné mise. Výstupy analytiků a plánovačů přitom neovlivní jen podobu samotné mise, ale třeba také podobu dlouhodobějšího evropského angažmá v post-konfliktní obnově postižených zemí.

Činnost těchto útvarů má tedy nezanedbatelný vliv na to, jak unijní bezpečnostní a obranná politika vypadá v praxi. To zpětně ovlivňuje politickou vůli nejvyšších představitelů věnovat dalšímu rozvoji této politiky pozornost. Práce unijních plánovačů a analytiků tedy ovlivňuje bezpečnost nás všech, neboť unijní policejní a vojenské mise především zajišťují stabilitu v bezprostředním okolí Evropské unie.³

Za povšimnutí v této souvislosti stojí skutečnost velmi vysokého zastoupení Britů v analytických a plánovacích útvarech Unie. *Brexitem tedy EU neztratí jen peníze a vojáky, ale i určitý způsob strategického uvažování.* Právě to britské je charakterizováno schopností jednoznačného, stručného a přesného pojmenovávání hrozeb, což je v případě Společné bezpečnostní a obranné politiky EU velmi cenná deviza.

Britové jsou zkrátka schopni zcela pragmaticky a přesně pojmenovat hrozby, kterým čelí region střední Evropy, například ze strany z Ruska. Proč? Jednak proto, že analýzu Britové prostě umí a jednak proto, že k této části Evropy neměli nikdy, na rozdíl od Němců nebo Francouzů, žádný emocionální vztah. Mohou se tedy od emocí či od sentimentů při analýze a plánování oprostit.

Středoevropana musí v této souvislosti napadnout, že nám tento druh myšlení bude chybět. Poláky, Balty či Rumuny to napadlo. Již více než rok vedou intenzivní zákulisní jednání o personáliích s představiteli unijních struktur krizového řízení. Chtějí totiž, aby za Brita přišel člověk z našeho regionu. Podle interních informací z unijních struktur Česká republika v této aktivitě poněkud zaostává.

Druhým podobným dopadem Brexitu je fakt, že Unii ubude jedno velitelství schopné řídit unijní mise v zahraničí. EU totiž nedisponuje vlastním unijním velitelstvím, ale využívá pro plánování a vedení misí CSDP pěti národních velitelství (ve Velké Británii, Francii, Itálii, Německu a Řecku). Již nyní, ještě před odchodem Velké Británie z Unie, bylo potřeba vyřešit otázku velení dvou námořních unijních misí, které spadají do gesce britského velitelství. Unie rozhodla, že tyto operace budou řízeny ze Španělska, resp. Francie. Kde ale bude nakonec umístěno národní velitelství určené nově místo britského Northwoodu pro mise CSDP, ještě rozhodnuto nebylo. Pro Českou republiku by určitě bylo lepší, kdyby se přesunulo třeba do Polska, které má potřebnou infrastrukturu na jeho přijetí než do Španělska. V polských velících centrech, které by mohly takové velitelství hostit, již dnes působí čeští důstojníci.

4 Politicko-mocenské poměry uvnitř Unie

Skvělá kniha „Poválečná Evropa“ předního britského historika Tonyho Judta popisuje počátky evropské integrace v jejím politickém i duchovním rozměru. Ukazuje, že Evropská unie je projekt zaměřený na usmíření, jenž byl možná ještě více než vzletnými idejemi poháněn obavami z návratu temných duchů minulosti. Nebyl však politicky neutrální. Jeho otcové zakladatelé byli vesměs křesťanští demokraté z okrajových regionů svých zemí. Z četby také jasně vysvítá, že mnohé velké německé postavy evropské

---

3 O potřebě dalšího rozvoje CSDP například: <http://www.onwar.eu/2018/05/07/us-eu-complementarity-chance-for-eu-crisis-management/>

---

integrace jako Konrad Adenauer či Ludwig Erhard by se při integračním úsilí, zejména v ekonomické oblasti, spolehnali raději na britské kolegy než na ty francouzské.

Dodnes jsou rozdíly v přístupech Francie a Německa k evropské integraci značné. Odchodem Britů Německu zmizí partner, který byl v případě potřeby připraven brzdit některé francouzské extenzivní plány. Týkalo se to především oblasti finanční a bezpečnostní.

Pokud jde o finance, bude se aktuálně Francie s Německem obtížně dohadovat o tak zásadní věci, jako je „hospodářská vláda“ Evropy či alespoň Eurozóny. Například transformace jednoho z pilířů této „hospodářské vlády“, Evropského stabilizačního mechanismu v „Evropský měnový fond“, má podle Německa vést k tomu, že EMF bude fungovat výlučně jako krizový nástroj. V případě potřeby má podporovat provedení strukturálních reforem postižených ekonomik a poskytnout jim krátkodobé či střednědobé půjčky, které budou muset být plně splaceny. Německo nesouhlasí s francouzskou ideou, aby nějaká evropská mutace mezinárodního měnového fondu obsahovala významný transferový „prorůstový“ prvek. Kancléřka Merkelová francouzské kolegy dosti často upozorňuje, že je vázána německou ústavou, která bez souhlasu Bundestagu neumožňuje vládě jen tak jednoduše přelévat německé peníze do třetích zemí. Realizaci dalších elementů unijní hospodářské vlády, jako je rozpočet eurozóny, evropský ministr hospodářství či vlastní struktura eurozóny v rámci Evropského parlamentu si Německo dokáže představit jen ve velmi skromné podobě. Základním principem, vyznávaným německou vládou přitom je, že dodržování rozpočtové odpovědnosti je primární odpovědností národních států. Jeden zastávce toho principu Brexitem v Unii ubude. Středopravicovým stranám, jako je KDU ČSL, jistě více konvenuje rozpočtově odpovědný přístup Německa než Francouzi vysněné prorůstové finanční injekce z peněz evropského daňového poplatníka.

Co se týče bezpečnostní a obranné politiky EU, jedná se o rozsáhlé téma. Zjednodušeně lze říci, že německý přístup spočívá více v rozvoji vojenských schopností Unie a posilování integrovaných struktur unijního krizového řízení, zatímco Francouze zajímají hlavně doktríny, vojenské operace za hranicemi EU a samozřejmě peníze. To, že Britové brzdili řadu oblastí dalšího rozvoje CSDP, například vytvoření jednotného unijního velitelství pro řízení policejních a vojenských unijních misí neznamena, že byli Britové jediní, kdo byl ve vytváření nových struktur opatrný. Naopak, řada zemí se za britský odpor pohodlně schovala. Nyní, po Brexitu, budou muset s kartami ven.

Pro země jako je Česká republika, které jako primárního garanta své *bezpečnosti* vnímají NATO (stejně jako je pro ně Unie garantem *stability*) to znamená, že by měly Brity nahradit svými zástupci a Němcům pomoci v jejich střízlivém přístupu k extenzivním francouzským plánům. Nové finanční nástroje a politické koncepty jako je European Peace Facility, European Defence Fund, Trust Fund Africa, či všeobecně další rozvoj evropských obranných kapacit mohou být užitečné. Jde však o to, aby nebylo do těchto iniciativ odváděno až příliš velké množství finančních prostředků, administrativních kapacit a politického úsilí. To by bylo na škodu námi vyznávanému principu „NATO first“ pokud jde o zajištění naší bezpečnosti.

Jinými slovy komplementarita NATO s Evropskou Unií v oblasti bezpečnosti je vítaná. Koncepty jako „strategická autonomie EU“ mohou být rizikové. Česká republika by měla na rizika těchto nových konceptů aktivně upozorňovat. Tak, jak to činí na unijních fórech například Poláci.⁴

5 Implikace nové situace pro Českou republiku

Kdysi se pravicové české vlády pokoušely o strategické spojenectví s Británií. Sice to bylo pochopitelné, neboť nás s Brity pojil pro-atlantický postoj a rozpočtová disciplína. Ale jednak jsme pro Brity nikdy důležitým hráčem nebyli a jednak je to po Brexitu v unijním kontextu passé. Potenciál strategického partnerství však zůstává v relaci s Německem. Není jasné jak stávající vláda, ale opozičním stranám jako je KDU-ČSL nebo TOP 09 či ODS, by měl více vyhovovat přístup stávající německé koalice pod vedením CDU. Ve finančně ekonomické oblasti je postaven na rozpočtové disciplíně a v zahraničně-bezpečnostně-politické oblasti je nám taky geograficky bližší. Například v SZBP se hraje o to, kam půjde nejvíce peněz. V CSDP se hraje o to, kde bude realizováno nejvíce misí.

Vztahy s Německem jsou přitom naší komparativní výhodou oproti ostatním středoevropským zemím. Je proto na nich třeba velmi intenzivně pracovat. Strategický dialog, založený v roce 2015 ministry zahraničí obou zemí, musí být skutečně intenzivní strategickou platformou. V jejím rámci založené pracovní skupiny musí být co nejefektivnější a musí přinášet impulzy dalšího rozvoje česko-německých vztahů.

Tak jako konkrétní implikace Brexitu v oblasti financí a bezpečnostně-obranné politiky, skýtají i změněné politicko-mocenské poměry uvnitř unie pro Českou republiku šanci.

Brexit bude ostatně také spojen s diplomatickým návratem Britů do prostoru střední Evropy, včetně České republiky. Británie, která se již nemůže spoléhat na podporu struktur ESVA, vyslala dva nové diplomaty na své velvyslanectví v Praze a poskytla jí peníze na projekty, o které se mohou ucházet české think-tanky. V průběhu letošního a příštího roku bude navíc diplomatický personál úřadu ještě dále posilován. Britská diplomacie bude nyní využívat mnohem více bilaterálních iniciativ. Nedávno takto uzavřela bezpečnostně obrannou dohodu s Polskem podpořenou solidní finanční dotací. Tedy opět šance pro nás. Jen jí využít.

---

⁴ Ostražitý přístup k iniciativám jako je kupříkladu Evropský obranný fond (EDF), vyjadřuje Polsko na úrovni ministrů či jejich náměstků. PL otevřeně říká, že očekává ohledně EDF geograficky vyvážený přístup. V Polsku existují obavy (podle mě oprávněné), aby nebyl zmonopolizován evropský obranný průmysl jedním či dvěma hráči. Pouze budou-li polské obavy brány v potaz, je PL ochotno souhlasit se změnami financování obrany v příštím rozpočtovém rámci Unie. Podobné obavy vyjadřují další malé a střední země EU, jako je například Řecko. Podle informací řeckého generálního štábu jsou sondovány možnosti vzniku koalice like-minded zemí, které budou na riziko dominance velkých a francouzských a německých zbrojních koncernů na evropském trhu upozorňovat.
